

Scenariusz lekcji i materiały edukacyjne do filmu

Dzień świra

Reż. Marek Koterski

Opracowanie: Marcin Skorek

Motto: "Człowiek pokazuje swój charakter najwięcej poprzez to, co uważa za śmieszne."

Johann Wolfgang von Goethe

Tytuł polski: *Dzień świra*

Tytuł oryginalny: *Dzień świra*

Scenariusz oryginalny: Marek Koterski

Kategorie genologiczne: komediodramat, komedia

Reżyser: Marek Koterski

Muzyka: Jerzy Satanowski

Premiera: 7 czerwca 2002

Nagrody:

- **2002** - Ińsko (Ińskie Lato Filmowe)-"Złota Rybka"
- **2002** - Lubomierz (FF Komediodramatycznych)-Brązowy Granat
- **2002** - Gdynia (do 1986 Gdańsk) (Festiwal Polskich Filmów Fabularnych; od roku 2012 Gdynia Film Festival)-Grand Prix (Wielka Nagroda Jury "Złote Lwy")
- **2002** - **Marek Kondrat** Gdynia (do 1986 Gdańsk) (Festiwal Polskich Filmów Fabularnych; od roku 2012 Gdynia Film Festival)-Nagroda za pierwszoplanową rolę męską
- **2002** - **Maria Chilarecka** Gdynia (do 1986 Gdańsk) (Festiwal Polskich Filmów Fabularnych)-Nagroda za dźwięk
- **2002** - Gdynia (do 1986 Gdańsk) (Festiwal Polskich Filmów Fabularnych)-nagroda Stowarzyszenia Filmowców Polskich za "twórcze przedstawienie współczesności"
- **2002** - Bilet, Nagroda Stowarzyszenia "Kina Polskie"-Złoty Bilet za zajęcie piątego

miejsca w rankingu oglądalności

- **2003 - Marek Koterski** Orzeł (Polska Nagroda Filmowa)-Nagroda w kategorii: Najlepszy scenariusz za rok 2002
- **2003 - Marek Kondrat** Orzeł (Polska Nagroda Filmowa)-Nagroda w kategorii: Najlepsza główna rola męska za rok 2002
- **2003** - Orzeł (Polska Nagroda Filmowa)-Nominacja w kategorii: *najlepszy film*
- **2003 - Marek Koterski** Orzeł (Polska Nagroda Filmowa)-Nominacja w kategorii: *najlepsza reżyseria*
- **2003 - Ewa Krauze** Orzeł (Polska Nagroda Filmowa)-Nominacja w kategorii: *najlepsze kostiumy*
- **2003 - Jerzy Satanowski** Orzeł (Polska Nagroda Filmowa)-Nominacja w kategorii: *najlepsza muzyka*
- **2003 - Ewa Smal** Orzeł (Polska Nagroda Filmowa)-Nominacja w kategorii: *najlepszy montaż*
- **2003 - Janina Traczykówna** Orzeł (Polska Nagroda Filmowa)-Nominacja w kategorii: *najlepsza drugoplanowa rola kobieca*
- **2003 - Marek Koterski** Tarnów (Tarnowska Nagroda Filmowa)-nagroda specjalna jury młodzieżowego za *scenariusz do filmu*
- **2006** - Lubomierz (FF Komediowych)-Złoty Sierp dla najlepszej komedii ostatniego dziesięciolecia
- **2007** - Złota Kaczka (przyznawana przez pismo "Film") "*Złota Kaczka*" 50-lecia w kategorii: *Najlepszy żart dla sceny "Adaś Miauczyński uczy syna angielskiego"*

Lista nagród za portalem www.film Polski.pl

Opis filmu i fotosy

<http://www.film Polski.pl/fp/index.php/1210685>

<http://www.filmweb.pl/Dzien.Swira>

Krótką informacją o filmie

Świr taki jak my

Adam Miauczyński, typowy życiowy nieudacznik, inteligent borykający się z problemami natury emocjonalnej i erotycznej, jest bohaterem kilku filmów Koterskiego. W "**Ajlawju**" i "**Nic śmiesznego**" grał go Cezary Pazura. W obu filmach brakowało jednak przewrotnego dowcipu, tak docenionego przez widzów "**Porno**", który stał się hitem kinowym w 1990 roku. Koterski kazał czekać nam aż 10 lat na powrót jego świetnej formy, kręcąc i śmieszny i szyderczy "**Dzień Świra**". Kim jednak tym razem jest Adaś Miauczyński?

Adaś to 49-letni rozwiedziony nauczyciel języka polskiego. Boryka się z przygnębiającą go codziennością - samotnością, ludzką głupotą. Jego życie to ustalone rytuały i nieprzerwana konwersacja z samym sobą.

Adaś jest numeromanem. Pociąga siedem łyków wody mineralnej, twarz obmywa do siedmiu razy, wysypuje do miseczki siedem garści płatków. Wszystko musi przebiegać zgodnie z planem i dokładnie.

Adaś jest hipochondrykiem i lekomanem. Łyka prozac na chęć życia, geriavit- na opóźnienie efektów starzenia się i nootropil na poprawienie wydolności mózgu.

Adaś jest samotny. Towarzystwa dotrzymuje mu telewizor. Jednak i podczas tej czynności dopadają go denerwujące, burzliwe i bezproduktywne debaty sejmowe, tudzież nachalne, bezpruderyjne reklamy.

Adaś jest rozbitkiem. Jak we wszystkich filmach Koterskiego jest przykładem upadku człowieka, jego wewnętrznego rozkładu, objawiającego się na zewnątrz rozpadem więzi rodzinnych (tym razem Adaś kocha syna, który mieszka jednak z matką) i niemożnością zaangażowania się w związek. Emocje uwalniane są poprzez folgowanie fizycznym popędom, głównie seksualnym (choć akurat w "**Dniu Świra**" partnerem bohatera jest on sam").

Adaś ma ambicje. Chce być poetą. Chce tworzyć, lecz wszystko mu w tym przeszkadza - sąsiad za głośno słuchający Chopina, facet strzygący trawnik.

Adaś przede wszystkim jest Polakiem. Jego perypetie kryją bowiem treści typowo polskie, dotyczące przywar naszych rodaków, rodzimych kompleksów i ograniczeń. Już o "Nic śmiesznego" powiedziano: "To film o naszym malkontenctwie, o niemożnościach, o marażmie inteligenta, który nie potrafi znaleźć sposobu na życie i czeka, że dobrobyt i szczęście spłyną mu w ręce same". To samo można powiedzieć o "**Dniu Świra**".

Adaś jednak nie jest świrem, jest po prostu wrażliwym człowiekiem, którego denerwuje to, że życie składa się w większości z detali, że rzeczy wielkie to niewielki procent. Takim świrem jest czasem każdy z nas. Sam Koterski stwierdził, iż chęć nakręcenia tego filmu wynikała z jego osobistych doświadczeń i cierpień związanych z normalną szarą codzienną rzeczywistością. Właśnie wobec tych najdrobniejszych, ale jakże egzystencjonalnych czynności człowiek staje się bezbronny, mimo iż wielkie życiowe decyzje są dla niego pożądanym wyzwaniem. Już Mrożek napisał kiedyś, iż "najtrudniej jest przeżyć następne 5 minut". Koterski nam o tym przypomina.

Kondrat w roli tytułowej stworzył niezwykłą kreację, daleką od ostatnio granych postaci porucznika Halskiego czy ojca szukającego odwetu za gwałt córki. Jego Adaś jest prawdziwie zmęczonym życiem człowiekiem, którego nęka przyziemność, którego sens życia niszczonej jest przez czynności, którym zmuszony jest poświęcać czas. Jego bohater, choć nieudacznik, dzięki znakomitej grze Kondrata jest na tyle silną

osobowością, iż mimo dłuższn scenariuszowych (a takie niestety się zdarzają) i nieuniknionej powtarzalności pewnych schematów, udaje mu się silnie przyciągnąć i rozśmieszyć widza.

Pozostaje mi więc tylko polecić film miłośnikom aktorskiego kunsztu **Kondrata**, fanom niewybrednego poczucia humoru a także wszystkim tym, którym życie daje czasem po prostu w kość.

autor: Ewelina Nasiadko, portal www.filmweb.pl

Docelowa grupa odbiorców (etap edukacji): szkoły ponadgimnazjalne, klasy I, II i III.

Nazwy przedmiotów (zajęć), na których można wykorzystać film: język polski, wiedza o kulturze, zajęcia koła filmowego.

Temat: komedia jako gatunek filmowy i literacki. Odmiany komizmu.

Uczeń:

opisuje odczucia, które budzi w nim dzieło;

rozpoznaje problematykę utworu;

charakteryzuje postaci utworu;

Analiza

uwzględnia w analizie specyfikę tekstów kultury – komedii filmowej;

podczas analizy dzieli utwór filmowy na części, ujęcia i sceny.

Interpretacja.

Uczeń:

przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją;

uwzględnia w interpretacji utworu:

- 1) charakterystykę bohatera – uzasadnia przywołując poszczególne sceny
- 2) relacje emocjonalne między głównym bohaterem a: synem, byłą żoną, byłą dziewczyną, sąsiadem, uczniami w klasie,

3) samoocenę i samopoczucie Adama Miauczyńskiego

Materiały

Komedia i komizm

- 1) Gatunek literacki, którego cechami charakterystycznymi są między innymi pogodny nastrój, treść lekka w odbiorze, komiczne sytuacje i wypowiedzi bohaterów
- 2) komiczne sytuacje i wypowiedzi bohaterów, zdecydowanie żywa i intensywna akcja a na końcu szczęśliwe zakończenie całej historii. Komedia jest jednym z trzech podstawowych gatunków dramatycznych, do których poza nią należą również tragedia i dramat właściwy. Miejsce jej powstania była starożytna Grecja, gdzie wystawiana była ku czci boga Dionizosa. Znano ją również w starożytnym Rzymie.

Komizm

Wyróżnia się dwie podstawowe formy komizmu:

elementarny, wywołujący wesołość komizm sytuacyjny, np. komizm farsy;

złożony, odwołujący się do refleksji, ważny jako instrument krytyki wobec wartości i autorytetów (np. **satyra**, humor, ironia, groteska).

Na usługach komizmu występują w literaturze i sztuce różne środki ekspresji i chwytów językowo-stylistyczne, m.in.: karykatura, parodia, trawestacja, dowcip; bogatym ich zespołem operuje zwłaszcza komedia.

Odmiany (rodzaje) komizmu:

- Sytuacyjny – polega na bawieniu widza spiętrzeniem niefortunnych i niezwykłych wypadków, wymuszających na bohaterze zachowanie śmieszne i komiczne.
- Postaci (inaczej charakterologiczny) – polega on na umiejętnym dobieraniu typów bohaterów w taki sposób, aby uwypukleniu uległy pewne cechy charakteru, jak na przykład głupota czy też chciwość. Widza bawi już sama kreacja bohatera bądź też przygody związane z charakterem danej osoby.

- Słowny (inaczej komizm językowy) – na widza oddziałuje przede wszystkim żart, dowcip, jaki pada ze sceny. Są to często zabawne dialogi bohaterów czy też żartobliwe powiedzonka.
- 3) Przedstawia komicznie sytuacje i wady bohaterów.

Rodzaje komedii

- 4) Komedie intrygi
- 5) **Komedia charakterów** - komedia, w której efekty humorystyczne polegają głównie na przejawianiu wad przedstawianych postaci. Intryga nie gra tu głównej roli, a cała akcja wynika z zazębienia się i tarcia tych "charakterów".
- 6) **Farsa** to odmiana komedii, w której łatwowierni, naiwni bohaterowie zostają wciągnięci w serię coraz bardziej nieprawdopodobnych wydarzeń. Dobra farsa to farsa precyzyjnie skonstruowana. Wysiłki podejmowane przez bohaterów w celu wybrnięcia z niewygodnych lub kompromitujących sytuacji prowadzą jedynie do dalszego zapętlenia i jeszcze większej kompromitacji, aż do momentu, w którym w komicznych punktach kulminacyjnych wady zostają odpowiednio upokarzająco i przykładowo ukarane, po czym następuje względnie szczęśliwe zakończenie. Farsy prawie zawsze są poświęcone bezlitosnemu obnażaniu ludzkich słabości, a widzowie się śmieją ponieważ łatwo mogą sobie wyobrazić siebie w sytuacji, w której to ich słabości zostają tak okrutnie obnażone. Akcja farsy musi od samego początku rozwijać się błyskawicznie i być budowana precyzyjnie. (...)
- 6) W średniowieczu grywana zwykle na końcu utworów o tematyce poważnej, np. **moralitetów** czy **mirakli**. Obok **intermedium** jeden z najważniejszych gatunków komediowych średniowiecza. Obejmuje utwory sceniczne o błażej problematyce, posługuje się środkami komizmu sytuacyjnego. W odróżnieniu od innych typów komedii farsa opiera się na dynamicznej akcji, mającej często charakter swobodnych scen komicznych.
- Komedia obyczajowa** – komedia ukazująca obyczajowość pewnej zbiorowości i panujące konwencje.

Film komediowy – gatunek filmowy przedstawiający śmieszne, humorystyczne sytuacje i postaci, mający najczęściej happy end (oprócz czarnych komedii). Jest to jeden z najstarszych gatunków filmowych; duża część filmów niemych to komedie.

Komediodramat, film tragikomiczny – utwór filmowy, który łączy w swej konstrukcji elementy komizmu, liryzmu i tragizmu, tworząc z nich zarazem komediową i dramatyczną wizję świata wywołującą zarówno śmiech, jak i współczucie widza. Charakterystyczną cechą komediodramatu jest ton serio, różniący go od form czysto komediowych takich jak: burleska, groteska, farsa, parodia itp.

Film obyczajowy – stosowana w Polsce nazwa gatunku filmowego traktującego o sposobach postępowania, charakterystycznych zachowaniach społecznych, zwyczajach, nawykach, przyzwyczajeniach lub codzienności.

Materiały pochodzą z portalu: www.wikipedia.pl

Satyra to utwór literacki z pogranicza liryki i epiki, którego celem jest **ośmieszenie** ludzkich wad i zachowań, a także obyczajów, instytucji, konkretnych stanowisk, warstw społecznych, idei czy też stosunków społecznych.

Gatunek ten ma charakter krytyczny, posługuje się **dowcipem, ironią, kpina i szyderstwem**. Oparty jest na komizmie i karykaturze. Przedmiot satyry jest najczęściej wyolbrzymiany, czasem też pomniejszany i deformowany. Dydaktyzm satyry sprowadza się na ogół jedynie do ośmieszenia jakiejś nieprawidłowości, bez podawania właściwych rozwiązań. Autorzy nie mają ambicji rozwiązywania problemów, a **jedynie ich eksponowania i piętnowania**.

W literaturze antycznej Grecji satyra występowała w komedii i pieśniach jambicznych. Jako odrębny gatunek ukształtowała się **w starożytnym Rzymie**, uprawiali ją m.in.: Lucyliusz, Horacy, Waron. Były to na ogół utwory o tematyce politycznej lub obyczajowej utrzymane w tonie dydaktycznym, nierzadko napastliwym.

Gatunek odrodził się w epoce oświecenia. Połączenie dydaktyzmu z dowcipem doskonale wpisywało się formułę „uczyć bawiąc”. Satyry pisali wówczas: N. Boileau

(„Małżeństwo, czyli kobiety”), A. Pope („Duncjada”), a w Polsce **Ignacy Krasicki** („Do Króla”, „Żona modna”) i **Adam Naruszewicz** („Chudy literat”, „Szlachetność”).

W XIX wieku satyra straciła odrębność gatunkową i stała się sposobem przedstawiania rzeczywistości stosowanym w różnego rodzaju utworach.

Satyra funkcjonuje więc jako odrębny gatunek oraz jako **tzw. „żywiół gatunkowy”**, czyli element innych gatunkowo dzieł. Często bywa obecna w **powieściach** („Don Kichot” M. Cervantesa, „Fatalne jaja” M. Bułhakowa), **dramatach** („Fantazy” Słowackiego, „Łaźnia” Majakowskiego) czy **poematach** („Boska komedia” Dantego, „Bal w operze” Tuwima).

Temat: Odmiany komizmu

Materiał: fragmenty artykułu **Anny Radomskiej** „Co kogo śmieszy? O różnicach indywidualnych w preferencjach komizmu u ludzi dorosłych” opublikowanego w kwartalniku „Nowiny Psychologiczne”.

(...) Artykuł zawiera charakterystykę niektórych czynników odpowiedzialnych za występowanie indywidualnego zróżnicowania w preferencjach komizmu oraz próbę objaśnienia roli tych zmiennych w kształtowaniu się osobistych upodobań jednostki.

Ludzie różnią się między sobą tym, co wydaje im się zabawne. Jedni odczuwają rozbawienie, słuchając nieprzyzwoitych dowcipów, podczas gdy inni odbierają je jako niesmaczne, wulgarne, czy nawet obraźliwe. Są tacy, którzy śmieją się z komizmu absurdalnego, i tacy, którzy uważają go za nazbyt odległy od rzeczywistości, dziwaczny, wręcz zagrażający swą niezwykłością. Niektórym szczególnie odpowiada tzw. "wisielczy" lub "czarny" humor, gdy tymczasem większość postrzega go jako niestosowny — odpychający, obrazoburczy, odrażający moralnie. Poczucie humoru rozumiane jako wrażliwość na określony typ komizmu wydaje się być cechą bardzo zindywidualizowaną i ściśle związaną z całokształtem psychicznych właściwości człowieka. (...)

Pojęcie komizmu jest trudne do zdefiniowania. Teorie psychologiczne przez pojęcie to rozumieją zwykle te specyficzne właściwości bodźca, które pobudzają jego odbiorcę do

poznawczo-emocjonalnej reakcji manifestującej się śmiechem i/lub subiektywnym odczuciem rozbawienia (Dudzikowa, 1996). Koncepcje psychologiczne sytuują zatem komizm — źródło określonych ludzkich doznań — poza podmiotem, w świecie zewnętrznym. Komizm określany jest jako cecha formalna i specyficzna, bo przynależna jedynie niektórym występującym w rzeczywistości obiektom. Pomimo "wpisania" w przedmiot nie jest uważany za właściwość obiektywną — stałą, niezmienną, istniejącą niezależnie od czyjejkolwiek świadomości. O danym przedmiocie można powiedzieć jedynie, że jest on potencjalnie komiczny czy naznaczony piętnem komizmu. Oznacza to, że zawiera cechy pozwalające na wywołanie określonej reakcji podmiotu, ale nie gwarantujące jej pojawienia się. Czynnikiem przesądzającym o reakcji jednostki jest zatem jej subiektywna interpretacja zjawiska, nadanie mu określonego, zgodnego z własnym doświadczeniem znaczenia. W zetknięciu z bodźcem podmiot może zarówno "wydobyć" zawarty w nim komizm, jak też pominąć go, pozostawić "w uśpieniu". Mimo pozornie immanentnego charakteru komizm jest cechą "urzeczywistnianą" przez człowieka. Jego wrażliwość estetyczna, poczucie smaku, gust odgrywają w tym procesie zasadniczą rolę.

Uczeń:

Na podstawie przeczytanych:

- 1) definicji gatunków komedii literackiej i filmowej
- 2) rodzajów komizmu

opisuje „Dzień świra” odpowiednimi określeniami ze szczególnym uwzględnieniem działań twórczych zmierzających do krytyki Polaków, cech ich zachowania, cech narodowych, polskiej rzeczywistości kulturowej lat 90. Uczeń stara się uzasadnić tezy:

„Dzień świra” jest satyrą na Polaków.

tematyka „Dnia świra” jest po dziś dzień aktualna

Uczeń odpowiada na pytanie: jak rozumiesz motto "Człowiek pokazuje swój charakter najczęściej poprzez to, co uważa za śmieszne." Johann Wolfgang von Goethe.

ORGANIZATOR PROJEKTU: USŁYSZ FILM. KINOMANI AUDIODESKRYPCJI

PROJEKT SFINANSOWANO Z PROGRAMU „AKADEMIA ORANGE”

Fundacja
Orange

Ten utwór jest dostępny na [licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/).